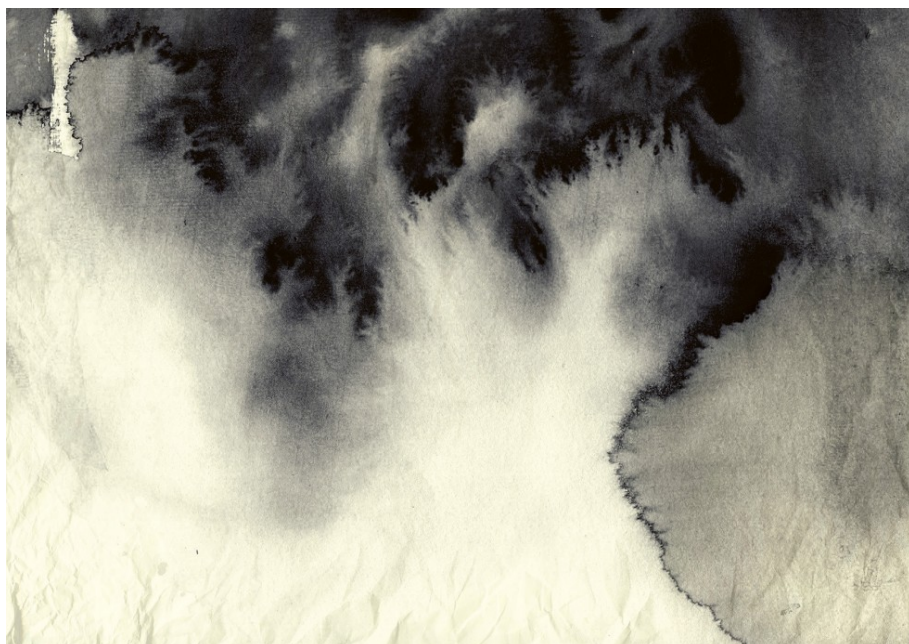

Evidens eller eminense for Rorschach

Gamle Rorschach (100) får fremdeles fram følelser i folk.

TEKST

Øystein Helmikstøl

FOTO

Nora Skjerdingstad

PUBLISERT 1. oktober 2021

EMNER

Rorschach

Test- og kartleggingsverktøy

Tester

Rorschach-metoden er 100 år i år. Noen psykologer snakker ennå varmt om denne gamle personlighetstesten.

– Jeg har hatt et langvarig og tett forhold til Rorschach-metoden.

Slik omtaler førsteamanuensis Cato Grønnerød på Psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo sitt forhold til Rorschach. Grønnerød er med i Testpolitisk utvalg i Norsk psykologforening og forteller at han har publisert en god del internasjonal forskning på metoden. Han har holdt på med Rorschach-metoden i hele karrieren, den er den metoden han selv mener han kan best. Nå i 2021 bruker han den i sakkyndighetsarbeid. I septemberutgaven av Psykologtidsskriftet publiserte Grønnerød et fagessay der han taler Rorschachs sak. Han tilbyr selv kurs om metoden.

100-årsdagen skal feires, og Grønnerød inviterer til kalas.

– Rorschach-foreningen inviterer til jubileumsseminar den 5. november på Psykologisk institutt i Oslo. Der blir det et historisk fokus.

TETT FORHOLD Førsteamanuensis Cato Grønnerød på Psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo har holdt på med Rorschach-metoden i hele sin karriere.

Bursdagsfesten arrangeres i samarbeid med Psykologisk institutt og forlaget Hogrefe, som har lange tradisjoner for å selge Rorschach-testen. Psykologtidsskriftet har spurt Hogrefe om hvor mange Rorschach-tester de har solgt de siste årene. Det ønsker ikke forlaget å svare konkret på, men administrerende direktør og psykolog Elisabeth Bech skriver dette i en e-post til Psykologtidsskriftet:

«– Jeg har hatt et langvarig og tett forhold til Rorschach-metoden»

Cato Grønnerød, førsteamanuensis ved UiO

– Salg av Rorschach og andre projektive metoder har generelt tapt terreng for andre testmetoder som vi selger til kliniske psykologer som opererer i Norge, og vi ser foreløpig ingen oppadgående trend i bruken av disse metodene.

Den norske Rorschach-forening ble stiftet i 2012, med Grønnerød som leder.

- Det er en veldig liten, men aktiv gruppe.
- *Hva vil det si?*
- Vi er vel en seks-sju stykker som er aktive.

Grønnerød vedgår at det ikke er en stor og sterk bevegelse som går i bresjen for Rorschach i Norge, internasjonalt er Rorschach relativt sett mye mer i bruk. Han håper likevel det skal bli lett for de som ønsker det, å bli med på feiringen av hundreåringen.

- Vi skal streame arrangementet.

RORSCHACH-KRITISK Du bør dumpe en test hvis det kommer andre tester som er bedre, mener psykolog Rolf Martin Bøe Lindgren, som har holdt på med personlighetstester i snart 30 år.
Foto: Grendel

Arv etter bauta

Professor emerita Ellen Johanne Hartmann i klinisk psykologi på Psykologisk institutt ved UiO har vært sentral i å bygge opp Rorschach-miljøet i Norge, ifølge Cato Grønnerød. Hartmann har veiledet hovedoppgaver og doktoravhandlinger i en årrekke. Det var også hun som veiledet Grønnerøds hovedoppgave og doktoravhandling, der han så på noen psykometriske egenskaper ved Rorschach-metoden.

- Så det er vel jeg som tar opp arven nå, sier Grønnerød.

Ellen Hartmann forteller at hun ble opplært i Rorschach av bautaen Bjørn Killingmo. Hun var Killingmos assistent, han tilhørte den første generasjon kliniske psykologer i Norge og skrev blant annet en sentral lærebok om Rorschach^[1]. Da Hartmann begynte å undervise, først i Bergen på 70-tallet, deretter i Oslo gjennom store deler av 80-tallet og i Tromsø på 90-tallet, var det obligatorisk undervisning i Rorschach, forteller Hartmann.

- De fleste studenter syntes at Rorschach virket som en psykologisk interessant metode. Nå er det andre tider. Slik beskriver hun status for Rorschach-metoden i Norge i dag:

– Sørgelig.

Hva tror du er årsaken til den lave statusen?

– Noen har mange fordommer mot Rorschach, selv om den forskningsmessige statusen for metoden aldri har vært bedre. I tillegg har vi hatt en ledelse ved instituttet, særlig etter at jeg sluttet, som mer og mer har begrenset mulighetene for undervisning i Rorschach.

Rorschach i 100 år

- Rorschach-metoden fyller 100 år i år.
- Testen består av ti planser med bilateral symmetriske blekkklatter.
- Testen er faglig omdiskutert, men er ifølge testforlaget Hogrefe mye brukt innenfor barne- og voksenpsykiatri, i rettspsykiatrien og i yrkesvalgsituasjoner.
- Metoden skal gi et bilde av et individs subjektive opplevelsesverden og de problemløsningsstrategier individet bruker.
- Rorschach-testen er i årenes løp blitt en metafor på subjektivitet; alle oppfatter ting forskjellig, det finnes ingen fasit.

Kilder: Snl.no, Hogrefe.no, NRK.no, Psykologtidsskriftet.no.

Festbremser

Det finnes psykologer som ikke skal på Rorschach-festen. De har ikke et kjærlig forhold til bursdagsbarnet. En av dem er psykolog Rolf Marvin Bøe Lindgren.

– Man bør ikke få et for intimt forhold til en test, et slikt forhold fører fort til at du forsvarer den uansett. Du bør dumpe en test hvis det kommer andre tester som er bedre.

Lindgren har holdt på med personlighetstester i snart 30 år og tilbyr både coaching og kurs til private og bedrifter gjennom sitt eget selskap. Selv skjuler han på ingen måte sin begeistring for The Big Five, eller Femfaktormodellen.

– Det er en metodologi og tenkemåte som har vist seg å være veldig nyttig, og det er mye forskning som støtter det. Men jeg dumper jo The Big Five hvis noen viser meg en test, et rammeverk eller en modell som er bedre.

Psykologspesialist Kjetil Fjell er nevropsykolog og jobber mye med testing på BUP ved Kristiansund sjukehus. Han er opptatt av psykometri og hvorvidt vi kan være sikre på at tester måler det de påstår at de måler.

– Jeg har fulgt med i debatten om Rorschach, og jeg har lest Grønnerøds fagessay om Rorschach, der han mener at metoden er tungt forskningsbasert. Men essayet hans blander sammen eminense og evidens.

At noe er tradisjonsrikt og brukt av mange i mange år, understreker Fjell, betyr ikke at det er tungt forskningsbasert belegg for bruken av det.

– Det er mange gjengangere i feltet vårt som bruker Rorschach, og det finnes nestorer og bautaer, eminenser om du vil, som er svært entusiastiske for metoden. Men det betyr ikke at den har forskningsmessig evidens, og jeg foretrekker å hvile meg på evidens, ikke eminense, sier Fjell.

SKEPTISK At noe er tradisjonsrikt og brukt av mange, betyr ikke at det er tungt forskningsbasert belegg for bruken av det, sier Kjetil Fjell. Han er nevropsykolog ved BUP, Kristiansund sykehus. Foto: Privat

Historien

Sveitseren Hermann Rorschach ble født i 1884 og døde for 99 år siden. Det er denne freudianske psykiateren som fant opp den projektive testen som har fått hans navn, ifølge Wikipedia. Men allerede her er det strid blant fagfolk: Flere Rorschach-entusiaster Psykologtidsskriftet har snakket med, vil verken kalle Hermann Rorschach «freudiansk» eller Rorschach-testen «projektiv».

– Rorschach hadde en eksperimentell holdning til tester. Og nyere Rorschach-forskere kaller testen en performance-basert metode, det vil si at den bygger på faktisk observert adferd og kommunikasjon hos den som blir testet, sier Ellen Hartmann.

Rorschach-metoden går ifølge førsteamanuensis Ingunn Skre på Institutt for psykologi ved Universitetet i Tromsø ut på «at klienten blir forelagt ti plansjer med «blekkklatter», noen i sort-hvitt, andre i farger, og så bes om å fortelle hva de forestiller eller minner om», skriver Skre på snl.no. Hun påpeker at metoden er kritisert for å være upålitelig som diagnostisk metode.

Den er heller ikke ment å være en diagnostisk metode, ifølge Cato Grønnerød.

Her er hans fortelling om Rorschachs opp- og nedturer gjennom hundre år:

Fram til 30- og 40-tallet ble Rorschach-metoden veldig mye brukt. På 50- og 60-tallet var den nærmest synonym med klinisk psykologi.

– Det ble mange subjektive vinklinger på metodebruken. Testen hadde et svakt psykometrisk grunnlag. Den ble mye brukt rent klinisk, hypotesetestende og utforskende, sier Grønnerød.

Et skifte kom med skåringssystemet The Comprehensive System av den amerikanske psykologen John E. Exner, ifølge Grønnerød. Han standardiserte administrering, skåring og tolkning av testen. Exner ryddet opp i mange av manglene, blant annet i normdataene, sier Grønnerød. Det førte til mye forskning og økt bruk.

– Nedturen kom rett etter årtusenskiftet, da Rorschach generelt og The Comprehensive System spesielt fikk mye kritikk. En del av kritikken var berettiget, sier Grønnerød.

– *Hvorfor var den berettiget?*

– Kritikken var mye mot normdataene. Normene var blant annet for smale, det var i hovedsak snakk om hvite amerikanere. Normdatagrunnlaget har etter dette blitt utvidet, nå inkluderer det flere tusen personer fra hele verden. Noe av kritikken gikk også på reliabilitet, det handlet mye om kvaliteten på selve administreringen av Rorschach-testen, altså standardiseringen. Den er også forbedret, den var for variabel.

Grønnerød vedgår at det er det han omtaler som «enkelte variabler», som har vist seg ikke å holde mål, for eksempel indekser som skulle fange opp schizofreni og depresjon.

– I det nye systemet som jeg jobber mye med, det heter R-PAS, er disse tatt ut. Der fokuserer man på de variablene som har vist seg å ha god empirisk støtte.

Grønnerød mener det er synd at mange bare har fått med seg kritikken av Rorschach, og ikke svarene på kritikken og det han mener er en stor mengde forskning og utvikling som har skjedd de siste tjue årene.

– Selv de argeste kritikerne fra den gang sier nå at Rorschach-metoden er en reliabel og valid metode, sier Grønnerød.

DØD, MEN LEVER Den

sveitsiske psykiateren Hermann Rorschach er opphavet til en psykologisk test som bærer hans navn. Testen er i bruk og omdiskutert, 100 år etter at den ble publisert. Foto: Wikipedia

Bruk og evidens

Psykologtidsskriftet har spurt Helsedirektoratet om deres syn på Rorschach-metoden, om det finnes noen anbefalinger om bruk av denne testen, og om de vet hvor mye eller lite den er brukt.

Avdelingsdirektør Torunn Janbu svarer at de verken har anbefalinger vedrørende bruk av Rorschach eller har gjort vurderinger av testen.

– Vi kjenner heller ikke til kartlegginger med hensyn til hvorvidt den fortsatt er i bruk.

Janbu henviser til helseforetakene. Det regionale helseforetaket Helse Nord opplyser at de har fått tilbakemelding fra tre av fire sykehusforetak om bruk av Rorschach.

Tilbakemeldingene er at Rorschach ikke er regelmessig i bruk i pasientbehandling. Det rapporteres om et forskningsprosjekt som benytter Rorschach.

Kommunikasjonsavdelingen understreker at tilbakemeldingen er basert på en forespørsel de har gjort til helseforetakene i regionen, med kort svarfrist.

Rorschach-metoden har ifølge Cato Grønnerød vært blant de fire mest brukte i verden fram mot 80-tallet, men bruken har fra da blitt redusert.

– Vi er i ferd med å publisere en undersøkelse av hvor mye ulike tester blir brukt blant norske psykologer, og der ligger Rorschach på 18. plass, forteller Grønnerød.

– *Hva er det egentlig testen prøver å finne ut?*

– Rorschach-metoden er en problemløsningsoppgave som sier noe om hvordan vi tar inn og bearbeider informasjon. Dette involverer persepsjon, kognitive prosesser, emosjonsregulering, selvbildet og kvaliteten på relasjoner. Metoden er spesielt følsom for forstyrrelser i realitetstesting og avvikende tankeprosesser, men også selvopplevelse og opplevelsen av andre er viktige områder som kan belyses.

– *Men hvor solid er egentlig det vitenskapelige grunnlaget?*

– Det er solid. Ingen andre metoder har så mange metaanalyser å vise til, som undersøker reliabilitet og validitet i ulike skalaer, som det Rorschach-metoden har. Resultatene fra disse metaanalysene viser at Rorschach-metoden er like god som andre metoder, det er ingen grunn til å kritisere den spesielt. Alle metoder har svakheter, inkludert Rorschach-metoden, sier Grønnerød.

Det er likevel uenighet om det vitenskapelige grunnlaget for Rorschach. Nevropsykolog Kjetil Fjell er blant kritikerne:

– All forskning jeg har lest, viser at de psykometriske verdiene til såkalte projektive tester, som jo inkluderer Rorschach, er svært dårlige.

Fjell frykter at når behandlere bruker det han omtaler som tester med dårlige psykometriske verdier, gir de klinisk skjønn eller rett og slett synsing autoritet dette ikke skal ha.

– Min lesing av forskningen på Rorschach er at vi ikke kan stole på at den måler det den skal måle.

Når Psykologtidsskriftet spør Kjetil Fjell om det finnes tilfeller der Rorschach kan fungere, begynner han å le.

– Nei. Eller, jo. Jeg har hørt at noen har brukt Rorschach som et redskap til å snakke med pasientene. Men hvis vi skal snakke med pasientene, tror jeg det er lurene å legge vekk testene våre, og møte folk der de er.

Rolf Marvin Bøe Lindgren resonnerer i samme gate.

– Jeg vet at enkelte terapeuter jeg har respekt for, har klinisk nytte av Rorschach som hypotesegenererende. Men hypotesene er såpass usikre at terapeuten hele tiden må vurdere det Rorschach viser, opp mot hvordan klienten faktisk framstår.

Det er ifølge Lindgren et problem med forskningen på Rorschach at de som bruker metoden, ikke forholder seg til alminnelig anerkjente vitenskapelige begreper.

– Rorschach-entusiaster har et eget språk. Det forkludrer forskningen. Det forkludrer vitenskapelig innsyn.

Lindgren trekker en parallell til personlighetstesten MMPI.

– Hvis jeg skal vurdere en utredning basert på en MMPI, så følger den et anerkjent vitenskapelig språk. Jeg trenger ikke å ha et kurs i MMPI for å lese og forstå en MMPI-vurdering.

Kontrasten er stor til Rorschach, mener Lindgren.

– Skal man kritisere en utredning basert på Rorschach, må man ha kjennskap til psykoanalytisk tenkning og metode, som du rett og slett ikke kan forvente at folk har. Det gjør Rorschach vanskelig å kritisere. Ting betyr noe annet for en Rorschach-kjenner enn for andre. De kan forandre målet hele tiden.

Cato Grønnerød syns det er vanskelig å argumentere imot det vitenskapelige grunnlaget for Rorschach-metoden. Andre metoder som blir mye brukt, har færre uavhengige studier og analyser som viser at de er like gode, mener han.

– Det finnes lignende metoder som Rorschach, for eksempel Thematic Apperception Test (TAT), men de er ikke i nærheten av å ha like høy vitenskapelig status.

At Grønnerød trekker inn TAT, syns Lindgren er fascinerende.

– Du forsvarer da ikke en dårlig test ved å vise til at det finnes andre tester som er enda dårligere.

Lindgren mener at selv om det finnes svært mye dokumentasjon og forskning på Rorschach, betyr ikke det nødvendigvis at testen er god, det handler om at testen er gammel.

- Man forveksler mengde forskning med god dokumentasjon, mener Lindgren.
- *Hvorfor mener du at Rorschach ikke bør brukes klinisk?*
- Den kliniske dokumentasjonen er altfor sprikende. Det teoretiske grunnlaget har ikke tilstrekkelig troverdighet. Og språkføringen gjør at det er vanskelig for folk som ikke er inn i akkurat den tenkemåten å forstå en Rorschach på.

Forskningskontroverser

Psykologtidsskriftet har spurt Cato Grønnerød om han kan oppgi hvilke to-tre artikler, gjerne så ferske som mulig, han mener underbygger det vitenskapelige grunnlaget for Rorschach. Han viser først til tre artikler han mener er sentrale for å forstå Rorschach-metodens status: En offisiell uttalelse fra Society for Personality Assessment^[2], en metaanalyse av Joni Mihura og kolleger^[3] og en artikkel av Aaron J. Kivisto og kolleger om rettsmedisinsk bruk^[4].

Ingen av artiklene imponerer Lindgren.

- Mihura har for det første økonomiske interesser i Rorschach-metoden. En artikkel^[5] av henne i 2019 hevder at Rorschach-metoden nå er den mest granskede og best dokumenterte psykologiske vurderingsmetoden som finnes. Det ble tilbakevist av Joseph Smith^[6] i fjor.

Lindgren på sin side viser til boken *What's Wrong With The Rorschach*^[7] av fire amerikanske psykiatri- og psykologiprofessorer.

Forfatterne har undersøkt mer enn femti års forskning og hevder å dokumentere at Rorschach har relativt liten verdi for å diagnostisere psykisk sykdom, vurdere personlighet, forutsi atferd eller avdekke seksuelle overgrep eller andre traumer. Ifølge utgiver (i Psykologtidsskriftets oversettelse) avslører forfatterne «de sterke psykologiske, økonomiske og politiske kreftene som fortsetter å støtte Rorschach til tross for forskningen som har avslørt dens mangler og farer».

Rorschach i retten

Cato Grønnerød ønsker at Rorschach-metoden skal bli vurdert brukt i rettspsykiatrisk og rettspsykologisk sakkyndig arbeid for å vurdere tilregnelighet. Han mener Rorschach-metoden er godt egnet til å vurdere svikt i realitetsvurdering og forstyrret tenkning.

- Det er et samsvar mellom en del av det vi skal vurdere, og det denne metoden er god på, der er det en god match. Dermed burde det være plass til å bruke den. Men jeg vet at det er stor skepsis og motstand mot å bruke den, sier han.

Psykologspesialist Svein Øverland leder Nasjonal enhet for rettspsykiatrisk sakkyndighet (NERS) og understreker at de generelt er opptatt av at de sakkyndige skal

beherske mange og ulike metoder slik at de kan gjøre sakkyndige vurderinger av høy kvalitet knyttet til blant annet ulike lovbrudd, psykologiske tilstander, alder, kultur.

– NERS gir derimot ingen føringer på hvilke metoder de sakkyndige velger. De sakkyndige i NERS' oversikt må godkjennes ut fra særskilte krav, men er ikke spesifikk på metoden som brukes i den enkelte sak. De sakkyndige i vår oversikt har for øvrig gjennomgått et utdanningsprogram, og de blir der godt kjent med at Den rettsmedisinske kommisjon kan ha innspill på metodebruk, og at begrunnelse av metode ofte blir tema i den rettslige behandlingen.

Nevropsykolog Kjetil Fjell er i første omgang ikke like diplomatisk.

– Det høres ut som en risikosport å bruke Rorschach, en projektiv test, til å vurdere hvorvidt folk er tilregnelige eller ikke.

Fjell påpeker at tilregnelighetsspørsmålet rettslig sett er veldig nøye definert.

– Noe går på intelligens, som Rorschach ikke måler, selv om jeg vet at det finnes folk som feilaktig mener at den kan måle det også. Det andre er å vurdere om det foreligger en så alvorlig psykisk lidelse at de ikke er beslutningsdyktige. Men den kan muligens brukes til å avdekke alvorlig psykisk sykdom, ifølge relativt ny forskning^[8], i alle fall om den brukes som en del av en større kartlegging av observanden.

Lindgren mener Rorschach ikke har noe å gjøre i retten og viser til konklusjonen i fagartikkelen^[9] som Cato Grønnerød mener underbygger det vitenskapelige grunnlaget for Rorschach.

– Hvis du leser abstract, konkluderer selv forfatteren med at Rorschach ikke bør brukes i sakkyndig arbeid. Hvordan Rorschach-entusiaster klarer å lese det annerledes, forstår jeg ikke.

Cato Grønnerød mener dette er feil.

– Forfatterne argumenterer for bruk av Rorschach-metoden i retten, men da med skåringssystemet CS framfor R-PAS. Diskusjonen går på hvorvidt normene som ligger til grunn for R-PAS er gode nok, og det kan man for så vidt godt diskutere.

Metoden har ifølge Grønnerød blitt brukt i flere tiår i rettssaker i USA, under strenge krav til etterrettelighet og ryddighet.

– Det gjelder også når den skal brukes i norske rettssaker. Jeg ønsker ingen revolusjon, jeg påpeker kun samsvaret mellom det metoden gir av informasjon og det som i mange tilfeller skal vurderes.

Grønnerød opplyser at det er en artikkel av Mihura og kolleger^[10] han mente å vise til, ikke artikkelen av Kivisto og kolleger, som Lindgren kritiserer.

«- Den kliniske dokumentasjonen er altfor sprikende. Det teoretiske

grunnlaget har ikke tilstrekkelig troverdighet»

Rolf Martin Bøe Lindgren, psykolog

I Forsvaret

Cato Grønnerød forteller at han var ansatt i Forsvaret i 2004–2005, der han var med på et prosjekt der de testet ut bruk av Rorschach i seleksjon av marinejegere.

– Testene viste gode resultater, sier Grønnerød.

Ellen Hartmann sier at hun var leder av prosjektet.

– Vi klarte å predikere ganske mange av de marinejegerne som kom igjennom til opptaksuken og fikk tilbud om å bli marinejegere, mens det var null prediksjon med The Big Five. Vi skrev to artikler^[11] om dette, men det ble etter hvert motstand mot Rorschach fra Forsvarets side, sier Hartmann.

Grønnerød havnet i en strid med Forsvaret om personlighetstesting av jagerflypiloter.

– *Gjaldt striden den gangen databehandling og samtykke, eller var det også motstand mot å bruke Rorschach, Grønnerød?*

– Det var uenigheter rundt ansvaret for databehandling og samtykke, men det var nok også en blandet innstilling til Rorschach i Forsvaret.

– *Hva vil du si om konklusjonen av Rorschach og seleksjon i Forsvaret?*

– Forsvaret brukte ikke Rorschach til selve seleksjonen, og den praktiske implementeringen ville nok vært utfordrende. Det tar tid å bruke metoden, men datamessig virker det oppløftende. Selvrappport, i alle fall i våre data, viste seg å ikke predikere noe som helst. Med Rorschach får du data som personen selv ikke alltid har så god innsikt i, det kan være nyttig i seleksjon, svarer Grønnerød.

Sjefpsykolog i Forsvaret Ole Christian Lang-Ree opplyser til Psykologtidsskriftet at han ikke kan si noe om perioden Cato Grønnerød var engasjert, da dette er langt tilbake i tid og før han selv jobbet fast i Forsvaret. Lang-Ree sier at det i dag er fire psykologer som støtter alle Forsvarets avdelinger med seleksjon. Rorschach brukes ikke i seleksjon i Forsvaret i dag.

– *Du mener Rorschach er uegnet?*

– Ja. Ut fra en kost/nytte-vurdering. Vi driver ikke med testing av enkeltpersoner, vi driver med gruppebaserte tester. Vi har ikke psykologer som kan sitte og ta opp Rorschach-protokoller.

– *Har du sett noen studier som har gjort at du har tenkt at det ville være interessant å prøve Rorschach i Forsvaret?*

– Ikke i den grad at vi ser at det er grunnlag for å bruke Rorschach-metoden i seleksjon, nei.

Cato Grønnerød er ikke overrasket over at Rorschach vekker både entusiasme og antipatier blant kilder Psykologtidsskriftet har kontaktet om Rorschach-metoden.

– *Hvorfor tror du Rorschach vekker sterke følelser, på godt og vondt?*

– Mange blir fascinert av det innblikket man kan få i en persons indre liv gjennom metoden, det vet jeg mange opplever som faglig svært meningsfullt og hjelpsomt. En del av de sterke følelsene imot tror jeg preges av hegemoniske ideer om hva vitenskap kan og ikke kan omfatte.

– *Hva mener du er en edruelig tilnærming til metoden for kliniske psykologer?*

– All faglig utøvelse skal være edruelig og basert på beste tilgjengelige kunnskap, heller ikke der er Rorschach-metoden annerledes enn andre metoder, avslutter Grønnerød.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 58, nummer 10, 2021, side

TEKST

Øystein Helmikstøl, journalist i Psykologtidsskriftet

FOTO

Nora Skjerdingstad, redaksjonssekretær